

Бессонова О. Л.,
доктор філологічних наук,
професор кафедри англістики та американістики
Університету Св. Кирила та Мефодія

ЕВОЛЮЦІЯ ЗАСОБІВ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТІВ НЕГАТИВНИХ ЕМОЦІЙ В АНГЛОМОВНОМУ ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ XVIII–XXI СТ.

Анотація. Статтю присвячено дослідженню еволюції засобів вербалізації концептів негативних емоцій FEAR, SORROW, DISGUST та ANGER. На основі мовних даних з лексикографічних джерел та художніх творів періоду з XVIII по XXI століття здійснено реконструкцію чотирьох концептів базових негативних емоцій. У статті визначено ключові поняття, що становлять термінологічний апарат дослідження, описано еволюцію засобів вербалізації аналізованих концептів в англomовному художньому дискурсі.

Ключові слова: емоція, емотивність, концепт, діахронія, вербалізація.

Постановка проблеми. У руслі антропоцентричної парадигми лінгвістичних розвідок спостерігається посилення інтересу науковців до емоційної сфери людини. Вербальні та невербальні засоби відбиття емоцій плідно вивчаються в межах когнітивно-дискурсивної парадигми лінгвістики. Дослідники відносять проблему емотивності до числа першочергових задач антропоцентричної лінгвістики (В. Апресян, А. Баранов, В. Болотов, О. Вольф, В. Гак, В. Маслова, Л. Піотровська, Ю. Сорокін, В. Телія, В. Шаховський, А. Вежбицька, F. Danes, B. Charleston, Z. Kovečes, G. Lakoff, W. Noth та інші).

Однією з важливих сфер використання даних, добутих емотіологією, стала лінгвокультурологія, в якій використовуються положення про універсальність та інтегральний характер емоцій та національно-культурну специфіку вираження суб'єктивної сфери *homo loquens* засобами різних мов [1, с. 45]. Обґрунтування необхідності розмежування понять «емоційність» та «емотивність» та виявлення кордонів емотивності одиниць мови – основні теоретичні проблеми, на основі яких з'явилися нові роботи, що обґрунтовують характер окремих виявлень впливу суб'єктивної сфери особи на особливості мовних одиниць у різних лінгвокультурах [1; 3; 5; 6; 9; 10; 11].

Взаємодія мови, емоцій та свідомості залишається пріоритетною темою різноманітних міждисциплінарних досліджень, оскільки емоції певною мірою супроводжують людину в усіх сферах її життєдіяльності, у поступовому освоєнні нею світу, у когнітивно-мовній діяльності людини, іншими словами, «емоція – справді міждисциплінарний предмет» [2, с. 9]. Отже, є усі підстави вважати емотіологію, яка зародилася в руслі структурно-системного мовознавства, однією з передових сфер мовознавства. На думку В. Шаховського, емоційність розглядається як важлива якість процесу мовленнєвої діяльності та комунікації, що регулює основні процеси народження значення та фор-

мування прагматики висловлювань. Це визначає важливе місце лінгвістики емоцій у прагмалінгвістичній та комунікативно-діяльностній парадигмах дослідження, які окреслили нові наукові пріоритети в мовознавстві [11, с. 57].

Традиційно емоції розглядали в рамках філософської парадигми, у психології. На часі емоції стали об'єктом дослідження не лише психології, але й лінгвістики [13; 16; 17; 18; 19; 20]. Це пов'язано з антропоцентричною спрямованістю лінгвістики, об'єктом дослідження якої стає особистість людини. Розвиток антропоцентризму сприяв тому, що лінгвістика вже не могла залишити без уваги сферу емоцій як «найбільш людський» фактор у мові. Сучасні лінгвістичні студії свідчать про те, що емотіологічна парадигма або лінгвістика емоцій поряд з функціональною, комунікативною, когнітивною, текстоцентричною, прагматичною та іншими парадигмами займає рівноправне місце в сучасній лінгвістиці [9; 10; 11; 15].

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю системного опису базових концептів негативних емоцій, окремі аспекти яких хоча й були об'єктом низки досліджень, але не створювали загальної і більш-менш вичерпної картини важливої ділянки картини світу. Робота є, безумовно, актуальною і тому, що на тлі розгорнувшись в останні роки активних лінгвокогнітивних та лінгвокультурологічних досліджень особливої значущості набирає реконструкція на основі мовних даних таких емоційних концептів, які є базовими для мовної особистості. Слід наголосити на тому, що особливості вербалізації концептів негативних емоцій розглядаються в діахронічному аспекті, що на цьому етапі вважається одним з найважливіших напрямків сучасної емотіології та когнітивної лінгвістики.

Метою дослідження є встановлення засобів репрезентації концептів негативних емоцій *FEAR*, *SORROW*, *DISGUST* та *ANGER* в англійському художньому дискурсі та опис їх еволюції у XVIII, XIX, XX і XXI ст.

Матеріалом дослідження слугували 113 одиниць, що є ключовими номінантами, синонімами або дериватами імен концептів *SORROW*, *FEAR*, *ANGER* та *DISGUST*, дібрані з лексикографічних джерел, та 1350 контекстів, в яких функціонують лексеми-репрезентанти аналізованих концептів негативних емоцій. Матеріал було дібрано з художніх текстів англomовних авторів XVIII, XIX XX і XXI століть. У ході дослідження було використано концептуальний аналіз (для встановлення структури концептів негативних емоцій), компонентний аналіз (для визначення семантичних ознак ключових репрезентантів емоційних концептів), метод кількісних підрахунків (для визначення

продуктивності засобів вираження концептів негативних емоцій у кожний з періодів).

Виклад основного матеріалу. Зі списку базових емоцій, запропонованого психологом К. Ізардом (Ізард, 2007), для дослідження було дібрано чотири негативні емоції: смуток – *sorrow*, страх – *fear*, гнів – *anger*, відраза – *disgust*. Саме ці чотири концепти залучено до аналізу тому, що, по-перше, багато дослідників в області психології відносять їх до базових емоцій (П. Симонов [8], К. Ізард [2], П. Екман [14], Дж. Лакофф, З. Кьовечес [17]). По-друге, ці чотири емоції можна вважати універсальними, тобто такими, що переживає кожна людина, незалежно від складу особистості та національності. По-третє, саме негативні емоції характеризуються великою кількістю засобів, що описують їх, адже людині більше притаманне бажання висловити саме негативні почуття та емоції, ніж позитивні.

Слід зазначити, що як емоційність, так і емотивність використовуються з комунікативною метою, але їх направленість та призначення різняться: на мовному рівні емоційність як психологічна категорія трансформується в емотивність [6; 12]. Серед засобів різних рівнів, за допомогою яких категорія емотивності знаходить своє відображення в мові, слід виокремити лексеми, словосполучення, фразеологічні одиниці, стилістичні та експресивні засоби, концептуальні метафори, речення, текст. Термін «емоційний концепт» припускає наявність у структурі концепту семи емотивності (емосеми), яка й надає йому емоційне забарвлення. Емоційні концепти детерміновані такими соціо-культурно-психологічними характеристиками конкретної спільноти людей, як традиції, звичаї, вдача, особливості побуту, стереотипи мислення, моделі поведінки, що історично складаються протягом усього розвитку, становлення певної етнічної спільноти [3].

Існують різні підходи до опису структури концептів [4]. У цьому дослідженні в основу покладено методику, запропоновану З. Поповою і Й.А. Стерніним [7]. Таким чином, процедура опису концепту включає такі етапи:

1) встановлення ядра номінативного поля за допомогою аналізу словникових дефініцій імені концепту, його синонімів та дериватів;

2) встановлення периферії номінативного поля – засобів номінації окремих когнітивних ознак концепту, які розкривають його зміст і ставлення до нього в різних комунікативних ситуаціях, у цьому дослідженні – на матеріалі художніх текстів.

До ядра номінативного поля концептів негативних емоцій входять ключові слова-репрезентанти, а також їх синоніми та деривати. До периферії номінативного поля концептів включено засоби, які номінують окремі когнітивні ознаки емоційного концепту, – це фразеологічні одиниці, метафори, що були виявлені в ході аналізу художніх текстів. Їх частка дуже мала – усього 6% від загальної кількості дібраних контекстів. Наприклад, номінативне поле концепту *FEAR* можна представити в такий спосіб:

– Ядро: 1) ключове слово *fear*; його синоніми *horror*; *terror*; *dread*; *fright*; *awe*; *alarm*; *tremor*; *apprehension*; *panic*;

2) дієслова, прикметники та іменники, похідні від ключового слова та його синонімів: *to fear*; *to dread*; *to terrify*; *to frighten*; *to scare*; *fearful*; *terrible*; *horrible*; *frightening*; *afraid*; *scared*; *alarmed*; *awful*; *intimidated*; *terrorized*; *appalling*; *atrocious*; *hideous*; *apprehensive*; *to startle*; *to thrill*; *to tremble*.

– Периферія: фразеологічні одиниці *to oppress somebody with a leaden dread*; *chilled with fear*; *frightened out of one's wits*; *to scare somebody to death*.

Для побудови моделі змісту емоційного концепту у його структурі було виокремлено такі семантичні ознаки: емоційний стан, емоційний вплив, характеристика об'єкта емоції, реакція на емоцію. Ознака «стан» може бути трансформована в такий компонент, як «інтенсивність емоції». Концепти негативних емоцій об'єктивуються емотивами-номінативами, емотивами-експресивами та емотивами-декриптивами (Шаховський, 2003), які, у свою чергу, можуть виражатися за допомогою окремих лексем, словосполучень, речень. У ході аналізу засобів вербалізації аналізованих концептів було визначено характерні для кожного періоду засоби, встановлено їх частотність.

Загалом було дібрано 113 лексем з лексикографічних джерел та 1350 контекстів з художніх творів англійської мови XVIII, XIX, XX та XXI ст., в яких актуалізуються ці лексеми (таблиця 1).

Таблиця 1

Кількісна характеристика матеріалу дослідження

Концепти	Кількість лексем-репрезентантів з лексикографічних джерел		Кількість контекстів, в яких актуалізуються лексеми-репрезентанти	
	Кількість	%	Кількість	%
SORROW	39	35	501	37
FEAR	34	30	467	35
ANGER	17	15	234	17
DISGUST	23	20	148	11
Усього	113	100	1350	100

Спираючись на дані таблиці 1, можна сказати, що усі концепти характеризуються досить високою номінативною щільністю, але найбільша притаманна концепту *SORROW*. На другому місці знаходиться *FEAR*, далі йдуть *ANGER* та *DISGUST*, що підтверджує значущість цих базових емоцій у картині світу носіїв англійської мови.

Як показує таблиця 2, загалом найбільшу номінативну щільність має емоція смутку. Емоція страху, так само, як і емоція смутку, має найбільшу номінативну щільність у XIX ст., найменшу – у XX, найбільша кількість випадків вербалізації гніву характерна для XXI ст., найменша – для XVIII, а відраза має найбільшу номінативну щільність у XX ст., найменшу – у XXI (таблиця 2).

Таблиця 2

Частотність засобів вербалізації ЕК у кожному з досліджуваних періодів

Концепт \ Період	SORROW		FEAR		ANGER		DISGUST	
	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%	К-ть	%
XVIII	93	19	113	24	17	7	31	21

XIX	206	41	151	32	57	24	34	23
XX	87	17	99	21	63	27	54	36
XXI	115	23	104	22	97	41	29	20
Усього	501	100	467	100	234	100	148	100

У той же час, якщо окремо аналізувати кожний період, то ми бачимо, що в XVIII ст. переважає емоція страху, що може бути пов'язане з початком епохи Просвітництва. Для XIX ст. характерна емоція смутку, оскільки це період романтизму, коли велика увага приділялася почуттям. Так само і з двома останніми періодами: у XX ст. ми бачимо переважання емоції страху, що може бути зумовлене початком нового періоду та війнами, у XXI – знову смуток, що свідчить про часткову незадоволеність та депресію, що переживають люди в сучасний період.

Основні засоби, за допомогою яких вербалізується емоція «sorrow», у кожному з чотирьох періодів є такими:

XVIII століття: переважають номінативи (55%) та дескриптиви (43%), серед них найбільшу групу складають словосполучення: *to afflict somebody's mind, touched with pity, little chagrined, wasted with sorrow, to mourn over/for, to burst out into tears, to break out into tears, to bring tears into somebody's eyes, to lament from one's soul, to cry at somebody's sufferings*. Наприклад: *She had been left it seems a widow in great distress* (L. Stern «Life and opinions of Tristram Shandy», p. 14);

XIX століття: номінативи (51%) та дескриптиви (46%), серед них такі словосполучення, як *with one's poor sorrows, load of sorrow, in one's distress, to bitterly regret, to suffer the bitter pain, to experience an inexpressible sadness, to grieve for, to open floodgates of sorrow, disappointed in, in a melancholy manner, to suddenly burst into tears, to shake one's head mournfully, to shed tears, to weep bitterly*, а також складнопідрядні речення з підрядним порівняння: *... he said, in such an accent of bitter sadness it thrilled along every nerve I had* (Ch. Dickens «David Copperfield», p. 569);

XX століття: дескриптиви (62%) та номінативи (36%), в обох групах переважають словосполучення: *to speak sadly / bitterly / mournfully, to speak sullenly / gloomily, to have sadness at intervals, to get gloomy, to fill somebody with sorrow, to come through one's grief, to feel depressed, to suffer, distressed, depressed, sullen*;

XXI століття: використовуються майже порівну дескриптиви (48%) та номінативи (45%), а саме словосполучення: *to sob quietly, to fight another rising sob, to sob loudly, in tears, desperately sad, generally sullen*, лексеми: *to cry, to weep, to groan, to lament, tearful, to frustrate, to afflict, to oppress*, складнопідрядні речення. Наприклад: *She turned her face into the pillow and let her tears drain into it, and felt that yet more was lost, when there was no witness to her sorrow* (I. McEwan «Atonement», p. 170).

Можна сказати, що засоби вербалізації емоції «sorrow» найбільш повно представлені в XIX ст., при цьому на перших двох етапах переважають номінативи, на других – дескриптиви, експресиви ж зовсім незначні за кількістю. У свою чергу, у кожному періоді серед номінативів та дескриптивів переважають словосполучення різних типів, також у XIX ст. виділяються речення, а у XXI – окремі лексеми.

Основні засоби, за допомогою яких вербалізується емоція «fear» у кожному з чотирьох періодів, є такими:

XVIII століття: номінативи (76%), найбільша група – словосполучення: *to express the horror of somebody's mind, to have dreadful apprehensions, to go forward with fear, under dreadful apprehensions, for fear of, in a terrible fright, dreadfully frightened / frightened, frightened at them*;

XIX століття: номінативи (76%) *afraid of, so frightened, too much scared, terrified at, chilled with fear, to dread being, to scare somebody to estrangement*, речення зі структурою *afraid that (something is/might happen): I begin to be afraid that the fault is not entirely on one side* (C. Dickens «David Copperfield», p. 619), лексеми *dreadful, fearful, terrible, awful, terrific*;

XX століття: номінативи (73%) та експресиви (20%), серед яких переважають лексеми: *afraid, frightened, terrible*. Наприклад, *I write in this terrible nightlike silence as if I feel normal* (J. Fowles «The Collector», p. 127);

XXI століття: номінативи (61%) та експресиви (29%), переважають лексеми та словосполучення – *to live in fear of, to scare somebody to death, terrified of, scared into one's senses, afraid of, for fear of, dread of, to give somebody terrors, terrible, atrocious, appalling*.

Для XIX ст., як і у випадку з попередньою емоцією, характерна найбільша кількість засобів вираження емоції страху, загалом же, протягом усього періоду дослідження переважають номінативи, після них ідуть експресиви, тоді як кількість дескриптивів є зовсім незначною, так як суб'єкт часто переживає емоцію без будь-яких явних зовнішніх ознак. Серед засобів, що незмінно присутні в кожному періоді, можна виділити словосполучення різних типів та окремі лексеми, в основному, прикметники.

Основними засобами, за допомогою яких вербалізується емоція «anger» у кожному з чотирьох періодів, є такі:

XVIII століття: номінативи (82%) *too much in wrath, the little and hourly vexations, a consuming vexation to, very angry, angry mad with, a little angry with, sharpened a little by vexation*. Наприклад, *Upon this I seemed a little angry with the captain* (D. Defoe «Robinson Crusoe», p. 439);

XIX століття: номінативи (70%), дескриптиви (30%), переважають словосполучення *to irritate someone afresh by, to say angrily, to express one's indignation, to grow truly irritated, to get a little angry, half frantic with*; та речення. Наприклад: *And dangerous he looked: his black eyes darted sparks* (C. Bronte «Jane Eyre», p. 266);

XX століття: номінативи (73%) *wildly / unreasonably angry, to irritate, to say angrily*;

XXI століття: номінативи (51%) та експресиви (31%), серед першої групи переважають словосполучення *a touch of irritation, in one's anger, with one's fury, with a strange ferocity, in rage, in sudden petulance, with aggression, a little cross, all fierce*, серед другої – лексеми *bleeding, damned*.

Кількість вживання засобів вербалізації емоції «anger» зростає з кожним століттям, при цьому XVIII ст. відзначене дуже маленькою кількістю репрезентантів емоції, порівняно з іншими. У всіх досліджуваних періодах переважають номінативи, XXI ст. характеризується великою

кількістю експресивів. На всіх етапах переважно зустрічаються словосполучення різних типів, у XXI ст. використовується багато лексем-експресивів.

Основними засобами, за допомогою яких об'єктивується емоція «disgust» у кожному з чотирьох періодів, є такі:

XVIII століття: номінативи (90%), найбільша група – словосполучення *to scorn to do, to bear the contempt, to detest the thought, to disdain to do, to treat something with so much scorn, to show one's contempt, aversion to, filled with indignation, abhorrence of, to loath to do, with abhorrence;*

XIX століття: номінативи (50%) та експресиви (21%) *to experience extreme disgust, to excite somebody's disgust, disgust of, with indignation and contempt, an air of disdain, abhorrence of, disgusting, repulsive;*

XX століття: номінативи (63%) та дескриптиви (20%), серед них переважають прикметники та дієслова *disgusted, to despise, disgusting, loathsome,* словосполучення: *to get very disgusted, to have contempt for, a feeling of distaste, annoyed by, disgusted with, scornful face, to say scornfully, to look in disgust, to move contemptuously, to give a big look of contempt;*

XXI століття: номінативи (59%), дескриптиви (24%) та експресиви (17%): словосполучення *to conceal one's contempt for, to face somebody's disgust, to despise somebody for, to disgust somebody profoundly,* лексеми *brute, loathsome, disgusting.*

Емоція «disgust» представлена найбільшою кількістю засобів у XX ст., у кожному столітті переважають номінативи, а в XVIII ст. повністю відсутні дескриптиви. На всіх етапах переважають словосполучення різних типів, у XX столітті частіше використовуються лексеми-номінативи.

Висновки. У ході дослідження було встановлено та описано спільні риси та відмінності в засобах об'єктивності концептів негативних емоцій *FEAR, SORROW, DISGUST* та *ANGER* у художньому дискурсі XVIII, XIX, XX і XXI ст.

Було встановлено, що найбільша номінативна щільність притаманна концепту *SORROW* (37% від загальної кількості одиниць), друге місце займає *FEAR* (35%), емоційні концепти *ANGER* і *DISGUST* зустрічаються рідше за інші (17% і 11%).

Для усіх емоцій характерна вербалізація за допомогою номінативів, окрім емоції смутку, якій притаманне вираження за допомогою дескриптивів. Також, у кожному періоді на кожному етапі для вербалізації всіх чотирьох емоцій в основному використовуються номінативи, серед яких домінують словосполучення різних типів. Емоція смутку в XVIII та XIX ст. переважно вербалізується за допомогою номінативів, у XIX та XX ст. – дескриптивів. На кожному етапі серед засобів вербалізації інших досліджуваних емоцій домінують номінативи. Також можна зазначити, що в XIX та XX ст. відсутні експресиви для вираження емоції гніву, а в XVIII ст. не виявлено дескриптивів для опису емоції відрази.

Можна зробити висновок, що протягом усього досліджуваного періоду спостерігається тенденція до спрощення та скорочення розмаїття засобів вербалізації негативних емоцій. У зв'язку з трагічними війнами у XX ст. та швидкими змінами в суспільстві останні два періоди характеризуються зростанням кількості вживання засобів вербалізації емоцій гніву та відрази, серед яких зафіксо-

вано стилістично знижені елементи, притаманні розмовному стилю.

Дослідження еволюції засобів вербалізації концептів обраних негативних емоцій за такий широкий відрізок часу дозволяє повніше зрозуміти особливості їх репрезентації в англомовному середовищі та дати більш детальне уявлення про характерні риси обох лінгвокультур – англійської та американської. Реконструкція концептів на матеріалі художнього дискурсу дозволяє детально проаналізувати їх структуру та виявити їх найбільш суттєві характеристики. Разом з цим, діахронічний підхід до вивчення емоційних концептів дає змогу найточніше простежити еволюцію засобів їх вербалізації та відтворити риси та особливості, притаманні певному періоду в розвитку мови та суспільства, моделюючи уявлення про картину світу і характер мислення. Серед перспектив дослідження особливостей вербалізації емоційних концептів вбачаємо їх аналіз у зіставному аспекті, що уможливило простеження їх еволюцію на матеріалі різних мов.

Література:

1. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание / А. Вежбицкая. – М.: Русские словари, 1996. – 197 с.
2. Изард К. Психология эмоций / К. Изард. – СПб.: Питер, 2007. – 464 с.
3. Красавский Н.А. Эмоциональные концепты в немецкой и русской лингвокультурах: монография / Н.А. Красавский. – Волгоград: Перемена, 2001. – 495 с.
4. Кубрякова Е.С., Демьянков В.З., Панкрац Ю.Г., Лузина Л.Г. Краткий словарь когнитивных терминов. – М.: Филолог. ф-т МГУ им. М.В. Ломоносова, 1997. – 245 с.
5. Маслова В.А. Когнитивная лингвистика / В.А. Маслова. – Минск: ТетраСистемс, 2008. – 272 с.
6. Мягкова Е.Ю. Эмотивность и эмоциональность: две научные парадигмы. Психолингвистические исследования значения слова и понимания текста / Е.Ю. Мягкова. – Калинин, 1988. – С. 73–79.
7. Попова З. Д., Стернин И. А. Когнитивная лингвистика / З.Д. Попова, И.А. Стернин. – Москва: АСТ «Восток - Запад», 2007. – 314 с.
8. Симонов П.В. Эмоциональный мозг / П.В. Симонов. – М.: Наука, 1981. – 215 с.
9. Шаховский В.И. Эмотивный код языка и его реализация: монография / ред. В.И. Шаховский. – Волгоград, 2003. – 108 с.
10. Шаховский В.И. Эмоции – мысли в художественной коммуникации // В.И. Шаховский // Языковая личность: социолингвистические и эмотивные аспекты. – Волгоград-Саратов, 2008а. – С. 81–131.
11. Шаховский В.И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языке / В.И. Шаховский. – М.: ЛКИ, 2008б. – 208 с.
12. Эмоции в языке и речи: сборник научных статей / под ред. И.А. Шаронова. – М.: РГГУ, 2005. – 342 с.
13. Athanasiadou A., Tabakowska E. Speaking of Emotions: Conceptualisation and Expression. – Berlin; New York: Mouton de Gruyter, 1998. – 444 p.
14. Ekman, P. An Argument for Basic Emotions // Cognition and Emotion. – 1992. – № 6 (3/4). – P. 169–200.
15. Kövecses Z. Emotion Concepts / Z. Kövecses – New York: Springer-Verlag, 1990.
16. Kövecses Z., Palmer G.B., Dirven R. Language and emotion: The interplay of conceptualisation with physiology and culture // Metaphor and Metonymy in Comparison and Contrast. – Berlin, New York: Mouton de Gruyter, 2003. – P. 133–160.
17. Lakoff G., Kövecses Z. The Cognitive Model of Anger Inherent in American English // D. Holland and N. Quinn (eds.), Cultural Models in language and Thought. – New York: Cambridge University Press, 1987. – P. 195–221.
18. Russell J.A. Culture and the Categorisation of Emotions //

- Psychological Bulletin. – 110 (3). – 1991. – P. 426–450.
19. Wierzbicka A. Emotions across Languages and Cultures: Diversity and Universals / A. Wierzbicka. – Cambridge : Cambridge University Press, 1999. – 349 p.
 20. Historical Cognitive Linguistics / edited by M.E. Winters, H. Tissari, K. Allan. – Berlin ; New York : De Gruyter Mouton, 2010. – 360 p.
 21. Bronte C. Jane Eyre. / C. Bronte. – Penguin Books Ltd., 2011. – 604 p.
 22. Defoe D. Robinson Crusoe / D. Defoe. – Harper Press, 2010. – 487 p.
 23. Dickens C. David Copperfield / C. Dickens. – Penguin Books Ltd., 1994. – 716 p.
 24. Fowles J. The Collector / J. Fowles. – Vintage, 2004. – 288 p.
 25. Stern L. Life and opinions of Tristram Shandy / L. Stern. – Wordsworth Classics, 1996. – 474 p.
 26. McEwan I. Atonement / I. McEwan. – New York : Nan A. Talese, 2002. – 351 p.

Бессонова О. Л. Эволюция средств вербализации концептов отрицательных эмоций в англоязычном художественном дискурсе XVIII – XXI вв.

Аннотация. Статья посвящена исследованию эволюции средств вербализации концептов отрицательных эмоций *FEAR*, *SORROW*, *DISGUST* и *ANGER*. На основе языкового материала из лексикографических источников и художественных произведений периода с XVIII по

XXI век осуществлена реконструкция четырех концептов базовых негативных эмоций. В статье определены основные понятия, составившие терминологический аппарат исследования, описана эволюция средств вербализации рассматриваемых концептов в англоязычном художественном дискурсе.

Ключевые слова: эмоция, эмотивность, концепт, диахрония, вербализация.

Byessonova O. Evolution in verbalization of negative emotive concepts in the literary discourse of the XVIII – XXIst cc.

Summary. The article addresses the evolution in verbalization of negative emotive concepts *FEAR*, *SORROW*, *DISGUST* and *ANGER* in the literary discourse of the period from the XVIII up to the XXI centuries. The focus is made on the definitions of the key terms used in the research. The content and structure of the concepts under study are described. The peculiarities of their verbalization in English fiction texts in the period from the XVIII up to the XXI centuries have been considered.

Key words: emotion, emotivity, concept, diachrony, verbalization.